

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος 11'.

Συνδρομή ἑτησίαι : Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου ἑκάστου ἔτους καὶ εἶναι ἑτήσιαι. — Γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως: Ὁδὸς Σταδίου, 6

4 Ἰουλίου 1882

Ἡ δημοσίευσίς τῆς «Ἀθηναίδος», διακοπεῖσα ἐν τῷ φύλλῳ τούτῳ διὰ παρεμπέσον κώλυμα, θέλει ἐξακολουθήσει ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς.

Ἡ ΠΡΩΤὴ Ἀπάθῃ

Ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἐμετρεῖτο τὸ σῶμά μου ἐπὶ τοῦ πῆχους καὶ τὰ ἔτη μου ἐπὶ τῶν δακτύλων, ἔτρεφον ἔρωτα σφοδρὸν πρὸς τὴν ἀνάγνωσιν. Τὸ πάθος τοῦτο μοὶ ἀπέμεινεν ἕκτοτε, εἰ καὶ πως ἐμετρίσθη κατόπιν, ἀφοῦτο μείζονα κρίσιν ἀποκτήσας ἐπέισθην ὅτι ἡ θεία τέχνη τοῦ Γουττμπεργίου ἐξυπηρετεῖ ὡς ἀνάγκητος θεραπευτικὸς μετ' ἴσης προθυμίας τοὺς διαυγεστάτους ὡς καὶ τοὺς τερατοτόκους νόας. Ἄν ἡ ὑπέρμετρος κατανάλωσις τῆς πνευματικῆς τροφῆς ἐπιφέρει ἐν τῇ διανοίᾳ δυσπεψίαν, ὡς ἡ λαίμαργος καταδρόχθισις ποικίλων ἐδερμάτων ἐν τῷ στομάχῳ, τόσον πολυσύνθετον ὀνήλευμα ἐγκυκλοπαιδικῶν ἀναγνωσμάτων κατέλυσε τὸ πνεῦμά μου κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, ὥστε ἂν δὲν ὑπέστην διατάραξιν τῶν διανοητικῶν μου δυνάμεων ὀφείλω τοῦτο εἰς τὴν ἰσχυρὰν ἴσως τοῦ ἐγκεφάλου μου κρᾶσιν, ἢ, ὕπερ πιθανώτερον, εἰς τὸ ὅτι τὸ μέγα μέρος τῶν ἀναγνωσμάτων δὲν ἀνήγετο ἐντὸς τοῦ κύκλου τῆς ἀντιλήψεώς μου. Ὁρισμένον καιρὸν πρὸς τοῦτο δὲν εἶχον, διότι ἀνέκαθεν δὲν ἦμην ἔνθερος λάτρις τῆς αὐστηρῆς βρεττανικῆς μεθοδικότητος. Ἄλλ' ἀφοῦ ἤθελον συμπλακῆ ἐπὶ τινα ὥραν μετὰ τῶν δυστρόπων χρόνων τῶν ἀνωμάτων ρημάτων, ἀφοῦ ἤθελον ἀνακαλύψει ἐντὸς σωρείτου ἀριθμῶν τὸν ὡς φυγόντικον ὑποκρυπτόμενον μέγιστον κοινὸν διαιρέτην, ἀφοῦ ἤθελον παίξει μετὰ τοῦ Δάφ, μεγάλου κυνὸς τῆς Νέας Γῆς ἀνεχομένου μετὰ γενναϊοφρονος ἐγκαρτερήσεως τὸ μικρὸν τοῦ σώματός μου βάρος ἐπὶ τῆς σπονδυλικῆς στήλης καὶ τὸν διὰ τοῦ χειρομάκτρου χαλινὸν περὶ τὸ ρύγχος του, ἀφοῦ ἤθελον παρατάξει μετὰ στρατηγικῆς δεξιότητος ὑπερφυοῦς κατὰ τάγματα καὶ κατὰ λόχους τοὺς χαρτινοῦς πετεινοῦς μου, δὲν ἐπορευόμην μετ' ἄλλων συντρόφων νὰ συμμετάσχω τοῦ μανιώδους πετροπολέμου ἢ νὰ σιροτήσω ὡς πῶλος καταδιώκων ἐντὸς τοῦ σιτοφόρου ἀγροῦ μετὰ ξυλίνου ξίφους τὸν ὀμήλικα ὑποτιθέμενον ληστήν, ἀλλὰ καθήμενος πρὸ τῆς μικρᾶς μου τραπέζης ἀ-

νεγίνωσκον μέχρις οὗτοι οἱ ὀφθαλμοὶ ἐσφραγίζοντο τέλει ἐν τῷ ὕπνῳ.

Τὰ βιβλία ἄπερ ἀνεγίνωσκον ἦσαν ποικίλα, ὡς προσέπον. Ἐν πρώτοις ἐν Ὁρολόγιον τῆς μάμης μου, ὕπερ ἐκ τῆς καθημερινῆς χρήσεως εἶχε πάθει ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε ἀμφιβάλλω ἂν καὶ ὁ ἐμπεριότερος ὠρολογοποιὸς ἠδύνατο νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν διόρθωσίν του, διότι τὰ φύλλα του εἶχον ἐκλεπτυνθῆ ὡς τὰ σώματα τῶν ἐν αὐτῷ ὑμνουμένων ὀσίων καὶ ἀσκητῶν. Ἐπειτα ἤρχοντο κατὰ σειράν, ἡ Ἱερὰ Ἱστορία, οἱ Μῦθοι τοῦ Αἰσώπου, ἡ Γενοβέφα, αἱ Ὑψηλόταται παρουργίαι τοῦ Βερτόλδου, ἡ Ἀραβικὴ Μυθολογία, ὁ Ἐρωτόκριτος, ὁ Ροβινσὼν πᾶσα ἡ χορεία τῶν ἀφελῶν καὶ ἀπλοικῶν τροφῶν ὑπ' ὧν ἐξεπαιδαγωγεῖτο ἡ νεαρὰ ἡλικία τῶν παρωχημένων γενεῶν, πρὶν ἡ γενικευθῆ ἐπὶ τοσοῦτον ἡ παιδεία, ὥστε οἱ παῖδες νὰ θηλάζωσι μετὰ τοῦ μητρικοῦ γάλακτος καὶ τὰς νομολογικὰς ἐξηγήσεις τοῦ Dalloz ἢ τὰς πολιτικὰς θεωρίας τοῦ Bluntschli. Τὴν φιλοσοφίαν ἀντεπροσώπευε παρὰ τῇ μικρᾷ μου βιβλιοθήκῃ μία ταπεινὴ Συλλογὴ Γρωμικῶν, τὴν δὲ καθόλου ἱστορίαν ὁ Βίος τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ σύντομός τις Ἱστορία τῆς Γαλλίας. Πᾶσας τὰς λελιπασμένας καὶ καταστίτους σελίδας τῶν βιβλίων τούτων κατεβίβρωσκον ἐκ περιτροπῆς, ἀποθησαυρίζων ἐν ἐμοὶ συμμιγῆ σοφίας χυλόν. Ἐνίοτε δὲ, κατὰ τὰς ὥρας τῆς ῥέμβης—διότι ἀπὸ τῆς ἡλικίας ἐκείνης ἀμύσταξ ἔτι νεωκόρος διαβίων ὑπὸ τὸν πρόδομον τοῦ μεγάλου τοῦ ρομαντισμοῦ τεμένους ἔρρεπον πρὸς τὴν χαῦνον ὀνειροπόλησιν—ἀνεκινᾶτο ἐν τῷ πνεύματί μου ἐσμός φανταστικῶν ὄντων καὶ οἱ ἀπλανεῖς ὀφθαλμοί μου ἔωρον ἐντὸς ὀμιχλώδους πανοράματος ἀντιπαρερχομένης τὰς σκιὰς τῶν ἡρώων τῶν βιβλίων μου. Καὶ προσμειδία μοι ἡ σώφρων Γενοβέφα περιπλέγδην βαίνουσα μετὰ τοῦ ἀρηϊφίλου Μακεδόνα, καὶ ὁ Ἀμπουθάρης τῶν ἀραβικῶν μύθων ἄγων με ἐκ τῆς χειρὸς μετέβαινε πρὸς ἀναζήτησιν τῆς ἐρήμου νήσου τοῦ Ροβινσῶνα, καὶ ἀντικρίζον οἱ ἑπτὰ Μακαθαῖοι τοὺς Μεροβιγγίους βασιλεῖς καὶ οἱ τετραπόδες τοῦ Αἰσώπου σοφοὶ ἀπήγγελλον ἐκ στήθους τὰ κοντάκια καὶ τὰ ἀπολυτίκια τοῦ Ὁρολόγιου.

Τὸ ἰδανικόν μου, τὸ διακαές μου ὄνειρον ἦτο φυσικῶς τῷ λόγῳ ἢ ἀποκτῆσις βιβλίων. Περὶ τὴν ἐκλογὴν ὅμως αὐτῶν, ἢ κάλλιον εἰπεῖν περὶ τὸν πρὸς αὐτὰ ἔρωτα ἐκυριεύομην ἐνίοτε ὑπὸ πικρᾶ δό-

ξων δρυῶν συμπαθείας καὶ ἀντιπαθείας. Οὕτω τὰ καθαρῶς ἐπιστημονικὰ συγγράμματα μ' ἐξεφώβιζον, καὶ ἡσθάνονμην ἀνεξήγητον ἀποστροφήν ὁσάκις μεταβαίνων εἰς τὸ σπουδαστήριον τοῦ θείου μου διηγήρου ἔβλεπον ἐντὸς τῆς ὑλοφράκτου βιβλιοθήκης, ὀγκώδεις τόμους ἐν δέρματι κιτρινωπῶ δεδεμένους ἄλλους μὲν εὐθυτενεῖς καὶ ἄλλους νυσταλέως ἐπικεκλιμένους ἐπ' ἀλλήλων, ἄλλους ἐπὶ ἑδρῶν μετ' ἀναιδεΐας ἐπιδεικνύοντας τὴν ἀνεωγμένην εὐρύχωρον γαστέρα' ἐνῶ ἀπεναντίας πυρῶδες καὶ ἔμπλεων πόθου τὸ βλέμμα μου εἰσέδυνεν ἐντὸς τῆς ταπεινῆς βιβλιοθήκης τοῦ διδασκάλου μου ἱερέως ζητοῦν νὰ ἐξιχνιάσῃ μέσω τῶν μελανῶν καὶ εὐρωτιῶντων ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων τὸ *Ἀμαρτωλῶν σωτηρία* περὶ οὗ εἶχον ἀκούσει θυμασία ἐκ τῶν χειλέων τῆς μάμμης μου. Εἷς τόμος *Εὐτέρας* ἐφάνη ποτὲ εἰς τὰ ὄμματά μου ὡς μεταλλεῖον ἀνεξερεύνητον χρυσοῦ εἰς τὰ ὄμματα χρυσοθήρα. Ἐνθυμοῦμαι τὸ σφοδρὸν πάθος ὑπ' οὗ κατελήφθην διὰ τινὰ παλαιὰν Γεωγραφίαν μετ' εἰκόνων. Ὁμολογῶ ὅτι ἡ ἐρωμένη ἦν ἀπέκρησα κατόπιν δὲν ἔτυχε τόσον θαπειῶν, τόσης πιστῆς καὶ ἀφωσιωμένης λατρείας, ὅσης ἡ ἐρρυτιδωμένη ἐκείνη Γεωγραφία. Ὅπως κάμψω τὴν σιδήρην ἐπιμονὴν τοῦ εὐτυχοῦς κτήτορος καὶ συμμαθητοῦ μου, πολλάκις τὰ κερμάτια τοῦ πτωχικοῦ βιβλίου μου μετέβαλον ὡς ἀλχημιστῆς εἰς εὐχύμους καραμέλας πρὸς τέρψιν τοῦ λάουγγός του, καὶ πολλάκις οἱ δάκτυλοί μου ἀπέξηράνησαν ἀντιγράφοντες καλλιγραφικῶς τὰς ἰδικάς μου ἐξηγήσεις ἐπὶ τῶν τετραδίων τοῦ ἀμελοῦς συντρόφου μου. Πλὴν ὁ διάπυρος οὗτος ἔρωσ εἴμαρτο νὰ λάβῃ τὴν τύχην τοῦ ἀτυχοῦς ἔρωτος τοῦ Παύλου πρὸς τὴν Βιργινίαν, διότι ὅτε ἐμαλάχθη ὁ ἀδυσώπητος κάτοχος, ἡ Βιργινία-Γεωγραφία ἀπῆλθεν αἰφνιδίως εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν ὁμοῦ μετὰ τῆς οἰκογενείας τοῦ κτήτορος, ὁ δὲ ναοφυῆς Παῦλος ἔμεινεν ἄπελπις καὶ ἀπραγηγόρητος θρηνῶν τὸν ἔρωτα καὶ τὰς καραμέλας του.

Οἱ οἰκειοί μου ἐμειδίαν καὶ ἔστιν ὅτε μ' ἐπέπληττον ἐπὶ τῇ μανίᾳ μου ταύτῃ, οἱ δὲ συνηλικιῶταί μου μ' ἔσκωπτον ἐπονομάσαντές με *φιλόσοφον*, καὶ ἡ εὐφημος αὕτη λέξις ἠγοῦσα κακῶς εἰς τὰ ὄτα μου καὶ τότε ὡς καὶ τώρα, ἐγένετο πολλάκις τοῦ σύνθημα μανιώδους πυγμαχίας. Οἱ ἐπιζητοῦντες ὅμως τὴν εὐνοίαν μου ἴσαν βέβηλοι ὅτι θ' ἀπέκταν αὐτὴν διὰ τῆς ὑποσχέσεως ἐνὸς νέου βιβλίου, ὑποσχέσεως οἴμοι! ἀπραγματοποιήτου ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Μεταξὺ τούτων συγκατελέγετο καὶ γέρων τις φοιτῶν τακτικῶς εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ πατρός μου, ἔχων ἰδικαιτέραν πρὸς με συμπάθειαν διὰ τὸ ζωηρὸν, τὸ φιλοτάραχον, τὸ ἰδιότροπον τοῦ χαρακτήρός μου. Ἦτο ἀπόστρατος χωροφύλαξ ἐξ Ἠπείρου καὶ ἐκαλεῖτο μάρμα-Σταῦρος. Ζωντανὴ πὸς τῶν ὀφθαλμῶν μου διατηρεῖται ἡ εἰκὼν του. Ἦτο ὑψηλός, μὲ κόμην βραχέειν καὶ μιζοπόλιον, μὲ τὰς ὀφρῦς πυκνάς,

μὲ ζωηροὺς τοὺς ὀφθαλμοὺς, μὲ τὰ ζυγώματα προέχοντα, μὲ τὸν πώγονα ὀξὺν καὶ ὀστεωδῆ μέχρη τοῦ ὀποίου ἀνήρχετο ὁ μέλας λαίμοδετός προσδεδεμένος διὰ πολλαπλῶν σπειρῶν περίξ τοῦ λαίμου του. Ἐφερε πάντοτε ἐπενδύτην βαλέος πρασίνου χρώματος, ἀναξυρίδα μελανὴν καὶ ἐπὶ τοῦ ὑπενδύτου του ἔστλιθον τὰ ἐκ ψευδαργύρου στρατιωτικὰ κομβία. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος μὲ ἡγάπα, μ' ἐθώπευεν, μ' ἐφιλοδώρει ἐνίοτε διὰ λιγευμάτων καὶ καλῶν με πλησίον του μοὶ διηγείτο ἱστορίας καὶ ἀνέκδοτα τοῦ βίου αὐτοῦ, ἅτινα ἠκροῶμην εὐχαρίστως. Ἀλλ' ὅτε ἐδυσχέραινον, ὅτε ἐγκύπτων εἰς τὴν ἀνάγνωσιν δὲν μετέβαινον προθύμως ἐγγὺς αὐτοῦ καλούμενος, τότε προσήρχετο αὐτὸς καὶ μοὶ ἐξεσφενδόνιζεν εἰς τὸ οὖς τὴν ὑπόσχεσιν τῆς δωρεᾶς ὠραίου βιβλίου, περιγράφοντος μάχας, βίους καὶ θαύματα ἁγίων, ἐπισήμους πόλεις, ἄγρια ζῶα καὶ μυρία ὄσα. Τὸ κατ' ἀρχὰς μικρὰν παρέσχον πίστιν πρὸς τοὺς λόγους του, οὐχὶ διότι μοὶ ἐφαίνετο ἀνάμυστος ἢ ἀδύνατος ἢ ἐν τῷ αὐτῷ ἀνάμυξίς τόσης ἑτεροειδοῦς ὕλης καὶ ἢ ἐν ἀρμονίᾳ συμβίσεως ἐν ταῖς αὐταῖς σελίσιν στρατηλατῶν, ἀσκητῶν καὶ θηρίων, ἀλλὰ διότι ἄπορον μοὶ ἐφαίνετο πῶς ὁ πτωχὸς ἐκεῖνος χωροφύλαξ ἠδύνατο νὰ εἶνε κάτοχος τοιούτου θησαυροῦ. Ὁ γέρον ὅμως οὕτως ἐπιδεξίως κατῶρθως νὰ χρωματίσῃ τὴν ὑπόσχεσιν αὐτοῦ, τόσον ἐλκυστικὴν στάσιν ἔδωκεν εἰς τὴν Κίρκην αὐτὴν, ὥστε ἐπὶ τέλους ἐμαγεύθην. Ἡ σφριγῶσα παιδικὴ φαντασία μου, σαγηνευθεῖσα μικρὸν κατὰ μικρὸν ἀνέπλασε τὸ ἴνδαλμα τοῦ φρόνικος τούτου τῶν βιβλίων μετ' ὅλων τῶν θεληγῆτρων ὅσα δωρεῖται δαψιλῶς ὁ ἀκατάσχετος πόθος, καὶ ἡ θέρη πρὸς ἀπόκτησιν αὐτοῦ λεληθῶς ἐν ἐμοὶ ἀναπτυχθεῖσα μὲ κατεκυρίευσεν. Ἐγενόμην οἰκειότερος καὶ μᾶλλον τιθασὸς πρὸς μεγίστην χαρὰν τοῦ μάρμα-Σταύρου καὶ καθ' ἐκάστην καρὰδοκῶν τὴν ἔλευσίν του, κατεσκόπευον μακρόθεν τὸ μυστηριῶδες βᾶθος τοῦ θυλακίου τοῦ πρασίνου ἐπενδύτου του. Ἡ ἐπιθυμία μου ὅμως ἐβράδυνε πολὺ νὰ ἐπληρωθῇ καὶ τὸ θυλάκιον ἐδείκνυε τόσον ἐπίμονον στεῖρωσιν, ὅσην γονιμότητα ἐφαίνετο ἔχον εἰς τὰς προφάσεις τὸ πνεῦμα τοῦ γέροντος πλάττωντος μίαν καθ' ἐκάστην καὶ ἀναβάλλοντος αἰωνίως τὴν ἐκτέλεσιν ἐπὶ τὴν αὔριον. Καὶ αἱ ἡμέρας παρήρχοντο καὶ ἐκάσθῃ αὔριον ἔτικτεν ἄλλην αὔριον κυφοροῦσαν ἄλλην πάλιν. Καὶ ἐν τῇ σταδιοδρομίᾳ ταύτῃ τῶν ἡμερῶν τὸ ποθητὸν ἀντικείμενον ὕψω μᾶλλον ἀπεμακρύνετο ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου, τόσῳ γλυκερώτερον φῶς ἀπέκτα καὶ τόσον ὁ πόθος ἐγένετο ὀρμητικὸς καὶ ἀκατάσχετος. Καὶ ἐνόησα ἀπὸ τῆς ἡλικίας ἐκείνης τὴν πικρίαν δι' ἣς ποτίζει τὴν ψυχὴν ὁ ἀνεφικτος οὗτος ἀντικατοπτρισμὸς τῆς αὔριον τὸ βραδὺ δηλητήριο τοῦ πυρετοῦ τῆς αἰεὶ ὑπεκκαυμένης καὶ μηδέποτε κατασβεννυμένης ἐπιθυμίας, ἥτις κρεμάννυται ὡς αὐτοκτόνος ἰξίω ἀπὸ τοῦ ἀενάως περιστρεφο-

μένου τροχού τῶν ὠρῶν μέχρις ὅτου καταπέσῃ εἰς τοῦ χρόνου τὴν ἄβυσσον εἰς συντρίμματα διασπαρχθεῖσα. Καὶ ἤλπίζον ἔκτοτε ἐπὶ τὴν αὖριον, τὴν δολερὰν πολειμίαν τοῦ σήμερον, γέφυραν μυριοστάδιον, διήκουσαν πολλάκις ἀπὸ τῶν χειλέων τοῦ λίχνου μέχρι τῶν χειλέων τοῦ τάφου, δι' ἧς μεταβιβάζονται ὑπερθεὶν τῆς κεφαλῆς ἡμῶν τὰ φαντάσματα ὅσα ἀναπλάττει ἡ ἐξημεμένη φαντασία.

Καὶ ἡ αὖριον ἤρχετο ἐπιφέρεισά μοι νέα μαθήματα, καὶ λύσεις ἀνικαράς μαθηματικῶν προβλημάτων, καὶ κατακλειδίας συζυγιῶν πρὸς ἀντιγραφὴν, καὶ δυσχερῆ καὶ ἀκατόρθωτα καλλιγραφίας ὑποδείγματα, καὶ αὐστηράς ἐπιπλήξεις τῶν γονέων, καὶ κολάφους διδασκάλων, ἔστιν ὅτε δὲ καὶ λυγρὰς νόσους καὶ ἀπεχθῆ φάρμακα, ὅλα τὰ μέρη τοῦ προλόγου τῶν ἀνθρωπίνων συμφορῶν ὑφ' οὗ καταμαστιζέται ἡ παιδικὴ ἡλικία. Ἀλλὰ τὸ βιβλίον, τὸ βιβλίον ὅπερ ἐπόθει ἡ καρδία μου δὲν προέκυπτε μέσον τοῦ θολοῦ δρίζοντος. Ἦδη τὰ ὀλίγα μοι βιβλία μοὶ ἐπέφερον κόρον καὶ ἀνίαν. Ὁ Βερτόλδος μοὶ ἐφαίνετο ἀνούσιος γελωτοποιὸς, ἡ Γενοβέφα μεμφίμοιρος καὶ μελαγχολικὴ ἀσκήτρια, ὁ Ροδινῶν ἀνηρὸς μυθολόγος, ὁ Ἐρωτόκριτος φλόγρος καὶ ἐπιδεικτικὸς ὡς μέλος τινὸς τῶν ἐν Ἀθήναις δευτερευόντων συλλόγων. Πᾶν τὸ ἰδεῶδες τοῦ καλοῦ, πᾶσα ἡ ἄφατος ἡδονὴ συνεκεντροῦτο ἐντὸς τῶν σελίδων τοῦ βιβλίου τοῦ γέροντος ὅπερ λαμπρὸν ὡς ἀνάκτορον Ἀρμίδος ἐμάρμαiren εἰς ἀπόστασιν πολλήν, ἦν οἱ μικροὶ μοι πόδες δὲν εἶχον τὴν ἰσχὺν νὰ διανύσωσι. Καὶ ἀνέμενον, καὶ ἀνέμενον καὶ ἡ ἐλπίς ἤδη κεμηκτικὴ ἤρχισε νὰ φθισῆ καὶ νὰ θνήσκῃ, ὅτε ἀπροσδοκίως μίξ τῶν ἡμερῶν ὁ γέρον ἠτήσατο τὴν ἄδειαν παρὰ τοῦ πατρὸς μου νὰ μὲ παραλάβῃ εἰς τὴν οἰκίαν του εἰς γεῦμα.

— Καὶ τὸ βιβλίον; ἠρώτησα ἐγὼ ἀμέσως μετὰ ζέσεως;

— Αὖριον χωρὶς ἄλλο.

Ἀνεσάρτησα τὸ αὖριον τοῦτο, ἀφοῦ θὰ μετέβαινον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γέροντος, δὲν μοὶ ἐφαίνετο διμυλῶδες καὶ ἀμφίβολον ὡς τὰ λοιπὰ. Ἐλπίς ζωηροτέρα ἐξέλαμψεν ἐν ἐμοὶ αἴφνης, καὶ ὁ τετράγωνος τόμος μὲ τὰ χρυσᾶ αὐτοῦ ποικίλλματα, ὡς τὸν ἐφανταζόμενον, ἔστη ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης προσδεδεμένος ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν μου, ὡς τὸ κάλυμμα τὸ τιθέμενον πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν ἡμῶν. Τὸν ἐβλεπον, τὸν ἐθάψουν, τὸν ἐφυλλομέτρον, τὸν ἀπέθετον κατὰ φαντασίαν ἐντὸς τοῦ συρταρίου ὅπου εὐρίσκοντο καὶ τὰ λοιπὰ μοι βιβλία περιτετυλιγμένον ἐντὸς φύλλου λευκοτάτου χάρτου. Δὲν ἐγίνωσκον τὴν ἐπιγραφὴν του, ἀλλ' εἶχον ἐφαῦρει μίαν, ἀπαράλλακτα ὅπως ὁ ἔρων πλάττει ἐν ὄνομα, πρὶν ἢ μάθῃ τὸ πραγματικὸν τῆς ἐρωμένης αὐτοῦ, ἐκλέγων αὐτὸ μετὰ τῶν γλυκυτέρων καὶ εὐχοτέρων καὶ τὴν ἀποκαλεῖ Χλόην, Ἡβὴν, ἢ ὅπως ἄλλως. Τὸ ἀπεκάλουν

τὸ Χρυσοῦν *Μυθιστόρημα* καὶ ὁ τίτλος οὗτος μοὶ ἐφαίνετο τὸ ἄκρον ἄκρον τῆς ἐντελείας καὶ τῆς κομψότητος. Δυστυχῶς ἡ πρῶτος αὕτη βάπτισις μοὶ ἐστοίχισεν ἐν καλὸν ράπισμα ἐκ μέρους τοῦ καθηγητοῦ τῆς Κατηγήσεως, ὅστις ἐρωτήσας με ἀφηρημένον ὄντα τί βιβλίον ἔγραψεν ὁ Δαυὶδ ἤκουσε μετ' ἐκπλήξεως ὅτι ἔγραψεν τὸ Χρυσοῦν *Μυθιστόρημα*.

Ἡ ἐπαύριον ἦτο ἡμέρα σχολῆς. Λαβὼν τὴν ἄδειαν ἐνωρὶς ἐνεδύθην τὰ ἐορτάσιμα ἐνδύματα καὶ ἐκίνησα ὅπως μεταβῶ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ μπάριμα-Σταύρου. Ὁ ἥλιος ἔλαμπε καὶ ἐφλόγιζε τὰ ξηρὰ στελέχη τῶν ἀχύρων τῶν περὶ τὴν οἰκίαν μου θροισμένων ἀγρῶν ἐπὶ τοῦ τοίχου τῆς αὐλῆς μου, ὅπου εἶχον ἀναφυῆ, δύο μήκωνες μαρνανθέντες ἔκλινον μελαγχολικῶς τὰ ἐρυθρὰ καὶ ὑπομέλανα πέταλα. Πράσινοι σαῦραι ἐθρόβουν ἐρπουσαι μέσον τῶν χαμαιμύλων καὶ τῶν τεττίγων ἢ λάλος συναυλία ἤρχετο ἀπὸ τοῦ βαθυραίου ἐλαιῶνος ἀκοίμητος καὶ παρατεταμένη. Ὡδευον μὲ μεγάλα βήματα μὴ συλλέγων κατὰ τὸ σῆθηθες τὰ ποικιλόστικτα ἔντομα ὅσα ἀπῆντων παρὰ τοὺς θάμνους. Παρέλειψα μάλιστα καὶ συνήθειάν τινα ἣτις εἶχε καταστήσει καθῆκον, δηλαδὴ νὰ σταθῶ καὶ νὰ λιθοβολήσω ἐπὶ δέκα λεπτά τῆς ὥρας τοῦλάχιστον τὸν αὐθάδη κύνα τοῦ ἀρτοποιοῦ, ὅστις πάλιν ἐθεώρει ἴδιον καθῆκον νὰ ὑλακτῆ κατ' ἐμοῦ ἐμμανῶς ὁσάκις διηρχόμην πρὸ τῆς οἰκίας του. Ἀφικόμεν περικαρῆς εἰς τὴν ταπεινὴν οἰκίαν τοῦ γέροντος ἥτις συνίστατο πᾶσα εἰς ἐν καὶ μόνον δωμάτιον, μ' ἐδέχθησαν δὲ προσπνῶς ὁ γηραιὸς μου φίλος καὶ ἡ σύζυγός του. Μετὰ τὰς πρῶτας συνήθεις φράσεις, ὁ γέρον θωπεύων με εἶπε πρὸς τὴν σύζυγόν του

— Κύτταξέ αὐτὸ τὸ παιδί, πῶς ὁμοιάζει τὸν καὶ μὲνο τὸ Γεώργη μας.

Ἡ γηραιὰ γυνὴ ἐδάμυσε καὶ μὲ ἠσπᾶσθη.

Ἄν καὶ μικρὸς συνεκινήθην ἐνόησα τότε τὸν λόγον τῆς πρὸς ἐμὲ ὑπερμέτρου στοργῆς τοῦ γέροντος, ὁμοιάζον πρὸς τὸ μόνον τέκνον οὐτινος εἶχε στερηθῆ ἐνωρὶς ἡ ἀγαθὴ αὕτη οἰκογένεια. Χάριν τῆς προσφιλοῦς ταύτης ἀναμνήσεως ὁ γέρον μὲ ἠγάπα καὶ μὲ περιποιεῖτο ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε ὅπως ἱκανοποιήσῃ τὴν φλογερὰν ἐπιθυμίαν μου, αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν γραμμάτων σχῶν τόσην μόνον συναλλαγὴν ὅση τῷ ἤρει ὅπως χαράττη μὲ ἀγκιστρῶδες χαρκατήρας τὸ βραχὺ του ὄνομα ἐπὶ τοῦ χάρτου, ἠναγκάσθη, ὡς βραδύτερον ἔμαθον νὰ περιέλθῃ τὰ ἐργαστήρια τῶν βιβλιοπωλῶν τῆς ἀγορᾶς καὶ νὰ ἐκλέξῃ μετὰ τῶν πλήθους τῶν Ἀλφαβηταρίων, τῶν Ἀριθμητικῶν καὶ τῶν Κατηγήσεων τὸ ὀγκωδέστερον τῶν ἐν αὐτοῖς ὑπαρχόντων βιβλίων. Μέχρις ὅτου προετοιμασθῆ τὸ γεῦμα, περιεργαζόμεν τὸ ἀπλοϊκὸν δωμάτιον. Ἀεπτομέρειαί τινες αὐτοῦ μοὶ ἀπέμειναν ζωηρῶς ἐντετυπωμέναι εἰς τὴν μνήμην. Ἐνθυμούμαι βῶδιζ τινα ἀπεκκληρωμένῃ ὡς ἂν εἶ ἦσαν ἐκ νεστο-

χάρτου και κυδωνιά τινα ἐρρυτιδωμένα κρεμάμενα ἐκ τῶν μαυρισμένων δοκῶν τῆς ὁροφῆς ἐνθυμοῦμαι ἔν ξίφος κοντόν μὲ στίλβουσαν ὀρειχαλκίνην λαβὴν κρεμάμενον ἀπὸ τοῦ τοίχου· δύο ψιττακοὺς ἐκ γύψου πρασίνοιο, ἔχοντας ἐρυθρὸν τὸ γρυπὸν βράμφος καὶ λοξῶς παρατηροῦντας ἀλλήλους· ἕνα αἴλουρον μύζοντα καὶ τανυόμενον ὀκνηρῶς ἐπὶ τῆς τραπέζης καὶ μίαν ὄρνιθα περιάγουσαν ἔξω ἐντὸς τοῦ μικροῦ κηπαρίου τὴν πολυμελῆ καὶ φλύαρον τῶν ἀπτήνων νεοσσῶν σπεῖραν καὶ ποιοῦσαν μετὰ συνεχοῦς κικκαβισμού γαστρονομικὰς ἀνασκαφὰς ἐντὸς τῶν σκυθάλων. Ἐνθυμοῦμαι τὴν ἄνωθι τῆς κλίνης εὐρισκομένην ἄξιστον ξυλογραφίαν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, στεφανουμένην ὑπὸ συμπλέγματος ἀπεξηραμένων βαιῶν καὶ φοινίκων, καταστίκτων ὑπὸ κόπρου μυιῶν καὶ φωτιζομένην ἀμυδρῶς ὑπὸ λυχνίας κασσιτερίνης· τὸ πράσινον θηρίον ἤσπαιρεν ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ ὀρθοχαίτου ἵππου εἰς δὲ τὸν κόκκινον καὶ φλογόβολον φάρυγγα αὐτοῦ ἐνεπήγνυτο νικηφόρος τὸ ἔγχος τοῦ στρατιώτου. Τὸ ὄμμα μου ἐπεθεώρει ἐν τάξει τὰ διάφορα ταῦτα ἀντικείμενα, ἀλλὰ σκιάν βιβλιοθήκης ἢ βιβλίου οὐδαμοῦ ἀνεκάλυπτεν. Εἰσέδυν ἐπιμῶνως καὶ ἀνηρέυνα τὰ ἀνήλια βάθη μιᾶς σκευοθήκης, ἧς ἐντὸς διεκρίνετο ὁ μέλας ἐπιμήκης λαιμὸς δύο φιαλῶν, καὶ ἤταξε τὰ μυχιαίτατα ἀναπήρου ἱματιοφυλακίου, ζητοῦν ἢ ἀνεύρη τὸν περιζήτητον θησαυρόν. Ἡ ἐπισκόπησις αὕτη δὲν διέλαθε τὴν προσοχὴν τοῦ ξενίζοντός με, ὅστις μετὰ τὸ γεῦμα ἠγέρθη καὶ μεταβάς εἰς τινὰ γωνίαν ἀνέφξε μέγα κισώτιον πλήρες λευκαζόντων ἐσωθράκων, περικνημίδων, ὀθονίων καὶ ἐκεῖθεν ἐξήγαγε δέμα μικρὸν περιπετυλιγμένον ἐντὸς πολλῶν φύλλων χάρτου, ἐπιμελῶς δὲ δεδεμένον καὶ ἐσφραγισμένον.

— Νά, μοὶ εἶπεν ἐγχειρίζων μοὶ αὐτό· πάρε τὸ βιβλίον ποῦ σοῦ ὑπεσχέθην.

— Τὸ βιβλίον ἐψιθύρισα μετὰ θαυμασμοῦ, ἀνοίγων ὑπερέτρως τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τείνων μετ' ἀκρατήτου προθυμίας τὴν χεῖρα.

Ἔμεινα ἐνός. Πῶς! ἐκεῖνο τὸ βιβλίον, τὸ βιβλίον ἐκεῖνο, τὸ χρυσοῦν μυθιστόρημα εὐρίσκετο ἐντὸς τοῦ ἀρχείου κισωτίου μετ' ἀγενοῦς συνοδείας ἐσωθράκων καὶ περικνημίδων! Καλίφης ἀνευρίσκων τὴν ἱερὰν σημαίαν εἰς χεῖρας χοιροβοσκῶν θὰ ἠσθάνετο παρομοίαν μὲ τὴν ἰδικήν μου φρίκην καὶ ἀποστροφὴν. Ἡ γωνιώδης μορφή τοῦ δωρητοῦ μοὶ ἐφάνη τὴν στιγμὴν ἐκείνην στυγνὴ ὡς μορφή αἰρετικοῦ. Ἦτο τόσον ἀναίσθητος λοιπὸν, τόσον ἐρῶσυλος; Καὶ ἔπειτα διατί μοὶ τὸ παρέδιδεν ἄρα γε ἐσφραγισμένον; Διατί δὲν μοὶ ἐπέτρεπε νὰ θαυμάσω εὐθύς ἐξ ἀρχῆς τὸ ἀντικείμενον τοῦ πόθου μου; Πρὸς τί ἢ μυστηριώδης αὕτη παράδοσις; Τίς ἐκ τῶν δύο νυμφίων ἦτο ἀνάξιος τοῦ ἑτέρου ἀφοῦ ὁ προξενητὴς ἐδίσταζε νὰ μιᾶς παραθέσῃ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον;

Ἄλλα ταῦτα τὰ ἐρωτηματικά ἀνεκινήθησαν

καὶ περιεδινήθησαν ἐντὸς τοῦ πνεύματός μου ὡς κάρφη ὑπὸ τοῦ ἀνέμου στροβιλιζόμενα, χωρὶς ἐκ τῆς ζάλης ταύτης νὰ προκύψῃ οὐδεμίαν φωτεινὴν ἰδέαν. Ἐν τούτοις ἀφ' ἧς στιγμῆς τὸ βιβλίον εὐρίσκετο εἰς χεῖράς μου, ἐγὼ ἐραίνομην ὡσεὶ πατῶν ἐπὶ ἀνθορκιᾶς. Ἐξερρον καὶ περιέεξερον αὐτὸ ἐντὸς τῶν δακτύλων μου καὶ τέλος προφασισθεὶς τὴν μελέτην ἐζήτησα τὴν ἄδειαν ν' ἀπέλθω, τὴν ἄδειανδὲ ταύτην μοὶ ἐχορήγησαν μειδιῶντες οἱ ξενίζοντές με κατανοοῦντες τὴν ἀνυπομονήσιν μου. Εἰς τὴν ὁδὸν μὲ κατέλαθε ζωπρὰ ἐπιθυμία ὅπως τὸ ἀνοίξω· ἐκρατήθην ὅμως θέλων ἐπιτήδες νὰ παρατείνω τὴν ὑπομονήν μου, καὶ ἠσχυρόμην ἄλλως νὰ φανῶ τόσον πολὺ περίεργος εἰς τὸν γέροντα, ὅστις ἐπὶ τῆς θύρας ὄρθιος ἰστάμενος μ' ἐθεώρει μὲ φιλικὸν μειδιᾶμα ἀπερχόμενον. Αἱ ἐπιμήκεις σκιαὶ τῶν δένδρων ἐποικίλλον μὲ μελανὰς ζώνας τὴν λευκάζουσαν κοινορτώδη ὁδόν, εἰς ἧς τὸ μέσον ἐκοιμᾶτο ὀκνηρῶς ἐξηλωμένος καὶ τὸ βύγχος ἔχων ἐντὸς τοῦ χώματος ὁ κύων τοῦ ἀρτοποιοῦ. Ἄμα τῇ θεᾷ τοῦ ἀμειλίχτου ἐχθροῦ μου ἐδίστασα πρὸς στιγμὴν· ἀλλὰ συναγαγὼν τὸ θάρρος μου καὶ μετ' αὐτοῦ καὶ τινὰς λίθους, καὶ φέρων ὑπὸ μάλης τὸν θησαυρόν μου, διήλθον ὑπερηφάνως πρὸ αὐτοῦ ὡς Ἀργοναύτης φέρων τὸ χρυσοῦν δέρας θὰ διήρχετο ἐνώπιόν τινος τῶν τεράτων τοῦ Αἰήτου, ἔτοιμος ν' ἀναδεχθῶ θανάσιμον πάλιν. Τὸ περίεργον δὲ εἶνε ὅτι καὶ ὁ κύων ἀνήγειρε μόνον τὴν κεφαλὴν καὶ μ' ἐθεώρησε χωρὶς κἄν νὰ γουλλίσῃ, ἐκπλαγείς καὶ πτοηθεὶς ἴσως ἐκ τόσου ἀπροσδοκίτου θάρρους. Μετὰ τινὰ βήματα ἕτερον περιστατικὸν ἀπρόοπτον ἀνέκοψε τὴν πορείαν μου. Στίφος πολυάριθμον ἐξ ὀμηλικῶν μου προσήρχετο ἀλαλάζον. Τὰ πλατύγυρα σκιάδια ὑπὸ στενῆς κυανῆς ταινίας περιζωννύμενα ἀνυψοῦντο ὑπερηφάνως ἄνωθεν τοῦ μετώπου· ὁ ἐπενδύτης τινῶν ἐκρέματο ἀρειμανιώως ἀπὸ τοῦ ἐνὸς ὤμου, ἄλλων δὲ αἱ χεῖρες περιστρέφον ὀρηκτικῶς μετὰ ξηροῦ κροταλισμοῦ τὴν σφενδόνην. Ἦτο ἐκστρατεία ἐν πλήρει τάξει. Ὁ ἀρχηγὸς τῆς ομάδος προσκαλέσας με μοὶ κατέστησε γνωστὸν ὅτι οἱ παῖδες τῆς ἄνω συνοικίας εἶχον ἐπισήμως προσκαλέσει ἡμᾶς τοὺς παῖδας τῆς κάτω συνοικίας εἰς πετροπόλεμον μέχρις αἵματος καὶ ὅτι ἀποδεχθεὶς τὴν πρόκλησιν μετέβαιναν εὐθαρσῶς ἐπὶ κεφαλῆς τῶν μαχητῶν εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης ὅπως τιμωρήσῃ τοὺς αὐθάδεις, μοὶ ὑπέμνησε δὲ ὅτι κ' ἐγὼ ὡς ἀρχηγὸς μιᾶς ταξιαρχίας δὲν ἠδυνάμην νὰ λείψω ἄνευ σκανδάλου ἀπὸ τῆς μάχης, ἀφοῦ ὁ ἀγὼν ἦτο ὑπὲρ βωμῶν καὶ ἐστιῶν, τὴν δὲ τοῦ ἀρχηγοῦ γνώμην ἐπεκύρωσαν ἐν βοῇ οἱ φιλοπόλεμοι σφενδονῆται. Πλὴν ἐγὼ χάριν τοῦ φλογεροῦ μου ἔρωτος ἐδέησε καὶ τὴν αἰσχύνην ταύτην νὰ ὑποστῶ καὶ ρίψασπις ὡς ὁ Ὀρᾶτιος νὰ παραβῶ τὸ καθήκον θυσιάζων αὐτὸ ὑπὲρ τοῦ πάθους μου. Παρξέκλινα τῆς διαταγῆς ἐπιτηδεῖως καὶ προφασισθεὶς τὴν ἐκτέλεσιν κατεπειγούσης οἰκιακῆς παραγγελλίας

κατώρθωσα νὰ διαφύγω, ἀφοῦ ὅμως πρότερον ἔδωκα ἐνώπιον τῶν μικρῶν Δαυτὶδ τὴν ἱεράν ὑπόσχεσιν τῆς ἐσπευσμένης εἰς τὴν μάχην ἐπιστροφῆς μου. Μείνας ἐλεύθερος, ἔδραμον πνευστιῶν εἰς τὴν οἰκίαν μου, ἀνῆλθον ἐν τάχει εἰς τὸ δωμάτιόν μου καὶ ἐτέθην πρὸ τῆς τραπέζης μου. Μετὰ περιεργείας φλογεράς, μετ' ἀγωνίας, ἔκοψα βιαίως διὰ τῶν δδόντων τὸ νῆμα, ἀφείλον τὸ πρῶτον περίβλημα, ἀφείλον τὸ δεύτερον καὶ εἶδον. . .

Οὐδέποτε θὰ λησμονήσω ὅ, τι εἶδον. Ἦτο βιβλίον σχήματος ὀγδοῦ, ἐκτυπωθὲν ἐν Σύρω, ἀνδρὸν ἀπατώμαι, κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς εισαγωγῆς τῆς τυπογραφίας ἐν Ἑλλάδι. Ὁ χονδροειδῆς καὶ ἀλείαντος χάρτης πλήρης ἀνωμάτων φλεβῶν μετὰ βίας ὑποταγείς ὑπὸ τὸ πιστήριον τοῦ βιβλιοδέτου ἐξωγκοῦτο αὐθαιρέτως περὶ τὰ ἄκρα τοῦ βιβλίου, ἀπὸ τὰ χεῖλη δ' ἐκάσθη σελίδος προσέχον αἰχμηραὶ σχίζει χάρτου. Τὰ φύλλα ἐκ τῆς πολυκαιρίας καὶ τῆς ὑγρασίας εἶχον ἀποκτήσει βαθυκίτρινον θαφὴν ὡς ὀπτοῦ πλίνθου. Ἐπὶ τοῦ μελανοβαίου ἀκατεργάστου ἐξωφύλλου εἶχον ἀποτυπωθῆ ἀσθενῶς καὶ ἀσυμμέτρως τὰ στοιχεῖα καὶ τὰ κοσμημάτα. Ἐν κόσμημα ἰδίως ἐνθυμοῦμαι κείμενον εἰς τὸ μέσον τῆς σελίδος, ἐντὸς ὠσειδοῦς μικρᾶς κορωνίδος, παριστῶν τὸν Ἑρμῆν, νομίζω, αἶροντα πλάστιγγα. Ἐν τῷ μέσῳ ἐξ ἀκόμφων καὶ τετραγώνων ψηφιδωτῶν κοσμημάτων πλαισίου ἐφέρετο ὁ τίτλος συνιστάμενος ἐκ τῶν ἐξῆς καθβαλιστικῶν δι' ἐμὲ τότε λέξεων. *Ἐγχειρίδιον τοῦ Δικαστηρίου τῶν Ἑνόρκων.*

Αἱ χεῖρές μου κατέπεσαν ἀδρανεῖς· οἱ ὀφθαλμοί μου προσηλώθησαν ἐπὶ τοῦ ἀγενοῦς καὶ ἀχάριτος ἐκείνου ἀντικειμένου καὶ τὸ παρατήρησα ἐπὶ πολλὴν ὥραν μετ' ἀνδίας καὶ ἀπογοητεύσεως. Αὐτὸ ἦτο βιβλίον ἐρ' οὗ τόσα ὠνειροπόλησα! αὐτὸ τὸ ἀντικείμενον περὶ ὃ ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον περιεσφάφη μετὰ τόσης θερμῆς καὶ μετὰ τόσης ἐπιμονῆς ὁ λογισμὸς μου! αὐτὴ ἦτο ἡ ἄγνωστος θεότης εἰς ἣν προσέφερον τόσον θυμῆμα καὶ τόσην λατρείαν! Βαθεῖα ἦτο ἡ πληγὴ! Τὸ *Ἐγχειρίδιον* ἐκείνο εἰσῆρχετο ἐντὸς καὶ ἔνυσσεν ἀλγεινῶς τὴν καρδίαν μου.

Βήματα ἠκούσθησαν αἴφνης ὀπισθέν μου· ἦτο ὁ θεὸς μου δικηγόρος, ἐξερχόμενος. Ἐπλησίασε πρὸς ἐμὲ, ἔλαβε μετὰ περιεργίας τὸ ἀνοικτὸν ἐπὶ τῆς τραπέζης κείμενον βιβλίον καὶ παρατηρῶν αὐτὸ μετ' ἐκπλήξεως μοι εἶπε·

— Βιβλία δικαστικὰ διαβάξεις; δὲν εἶνε αὐτὰ διὰ σέ; δόσε μοῦ το.

Καὶ παραλαβὼν αὐτὸ ἀπῆλθε, καὶ ἐγὼ τὸν ἔβλεπον ἀπερχόμενον μετ' ὄμμα ξηρόν. Ὁθωμανὸς μεθυσθεὶς ἐκ χασις, ὄνειρευθεὶς αἰθέριον οὐρὶ τὴν νύμφην ἣν κεκαλυμμένην ἐνυμφεύθη καὶ εὐρῶν τὴν ἐπιούσαν παρὰ τὸ πλευρόν του δύσμορρον Ἑρινύα, δὲν θὰ ἐδείκνυτο ἀπαθέστερος ἀν' ἀπήγγοτο αἴφνης πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του ἢ σύζυγός του κατ' ἀνωτέραν διαταγὴν.

Ἦτο ἡ πρώτη ἀπάτη οἱμοί! δὲν ἦτο ὅμως καὶ ἡ τελευταία.

Καὶ, περιεργόν! ἐνῷ πολλὰς ἄλλας πολλῶ σκληροτέρως ἀπάτας, ἐμάλαξεν, ἐλείανε, ἐπούλωσεν ἡ βραδεία τοῦ χρόνου πορεία, ἐνῷ ἡ δεσώδης αὐτοῦ χεὶρ ἀπήλειψε τόσας ἀναμνήσεις ἐκ τῆς βίβλου τῆς ζωῆς μου, ἐνῷ ἡ παγερὰ πνοή του διεσκέδασε τόσα αἰθερόπλαγκτα φαντάσματα, τεχθέντα ἐν σιγμῇ ὑπερτάτης ἐξάψεως, ἡ ἐντύπωσις ἐκείνη τῶν παιδικῶν χρόνων μου ἀπέμεινε ζῶσα καὶ νωπὴ ἐν τῷ πνεύματί μου. Ὅτε δὲ μετέπειτα τ' ἀθύρματα τοῦ παιδίου διεδέξαντο αἱ δυσήνιοι τοῦ μείρακος ὄρμαι καὶ τῆς νεότητος ἡ θερμουργὸς καὶ πολυάσχολος δράσις, ὁσάκις ἡ ψυχὴ μου φλογερά συνδαιτυμῶν ἐν τῇ ἀμετρήτῳ τῶν αἰσθημάτων εὐωχίᾳ ἀνεύρισκε τὸ δηλητήριον τῆς πλάνης ἐν τῇ ὑποστάθμῃ τῆς κύλικος τῆς ἡδονῆς, ἀνεπήδα αἰφνης πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου τὸ κακόσχημον *Ἐγχειρίδιον* μετὰ τὰς ἀξέστους αὐτοῦ σελίδας, ὑπομνησκόν μοι ὅτι μετὰξὺ τοῦ ἰδεώδους καὶ τοῦ πραγματικοῦ ἐστήρικται μέγα χάσμα, Κεάδας ἀπύθμενος, ὅπου οἰκτρῶς θανατοῦνται πάντες οἱ ἐκτρομακτικοὶ τῆς φαντασίας τόκοι.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΗΣ ΑΝΝΙΝΟΣ.

Ἄλφονσου Δεκανδῶλ

ΣΚΕΥΨΙΣ ΠΕΡΙ ΔΑΡΒΙΝ

Συγγραμματα καὶ τίτλος ἰδί σελ. 406.

Ἡ ἐπενέργεια τοῦ Δάρβιν δὲν ὀφείλεται μόνον εἰς τὴν δεινότητα αὐτοῦ καὶ εἰς τὰς περιστάσεις καθ' ἃς ἐφάνη, ἀλλ' ἐξηγεῖται καὶ ὡς ἐκ τῶν οἰκογενειακῶν ἰδιωμάτων καὶ ἐκ τῆς ἀνεξαρτήτου θέσεώς του. Πασιγνώστον δ' ὅτι ὁ πατήρ του καὶ ὁ πάππος του ἦσαν ἰατροὶ καὶ ἐπομένως ἐξησκημένοι εἰς τὸ παρατηρεῖν καὶ θαυμάστοι ἐπὶ ἀγγινοῖα. Περὶ πλέον ὁ πάππος του Ἐρασμος Δάρβιν ἦτο καὶ ποιητὴς καὶ φυσιοδίφης καὶ χημικὸς, τέλος ἀνὴρ πολὺ πνευματώδης. Ἀξιοπερίεργος εἶνε ἡ σημείωσις, ἣν ἐδημοσίευσεν περὶ αὐτοῦ ὁ Δάρβιν ἐπὶ κεφαλίδος μεταφράσεως γερμανικῆς βιογραφίας ὑπὸ Krause! Ἐπιβεβαιῶσι ἐν αὐτῇ τὰς παραδόξους ὁμοιότητας τῶν ἰδεῶν μετὰξὺ τοῦ πάππου καὶ τοῦ ἐγγόνου, αἵτινες ἐν τούτοις δὲν ἐγνωρίσθησαν αὐτοπροσώπως, διότι ὁ πρῶτος ἀπέθανεν ἐν ἔτος πρὸ τῆς γεννήσεως τοῦ ἐτέρου. Ὁ Ἐρασμος ἐξεπλάγη διὰ τὸν περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνα, περὶ οὗ ὁ ἐγγονὸς του Κάρολος ὠμίλησε τοσάκις. Τῷ ἐφάνη νόμος γενικὸς διὰ τὰ ὄργανικὰ ὄντα. Παραρτήματά τινα ἀχρηστα καὶ ἀτελῆ τοῦ ὄργανισμοῦ τῶν φυτῶν καὶ τῶν ζῴων ἐθεώρει ὡς λείψανα ἀρχαίων ὀργάνων

1. Erasmus Darwin by Ernest Krause, with a preliminary notice by Charles Darwin, 1 volum. in 8°. London, 1875. Σημ. τ. συγγ.